

Træk af Gjesings historie (2)

Af Poul Højbak

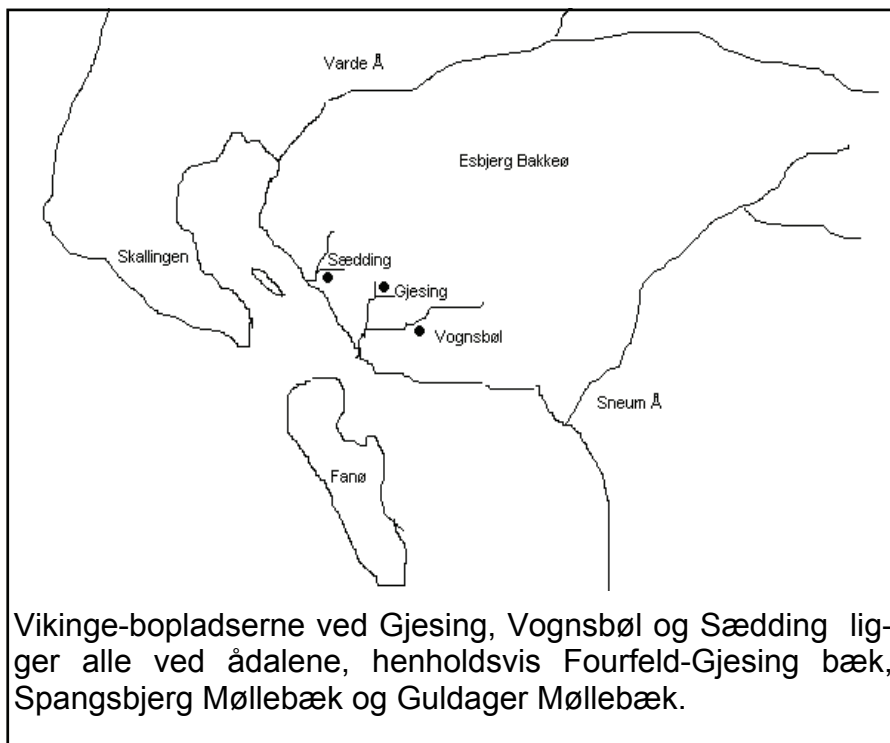
Når man bor i Gjesing er det vel naturligt at stille sig selv spørgsmål vedrørende byens og egnens forhistorie. Jeg har valgt at gå systematisk til værks med henblik på at kaste lys over forskellige aspekter af Gjesings fortid, for eksempel:

- Landskabets forvandling gennem tiderne, herunder plantnings-sagen (fx Nørreskov) og udstykningen med grønne områder, nye veje og sti-systemer.
- De første mennesker i Gjesing-området
- Gårdene og landbrugets udvikling.
- Husbygning gennem tiderne.
- Håndværk og handel.
- Skolerne og undervisning.
- Kirken.
- Foreningsliv.
- Sundhed og sygdom.
- Udviklingen siden kommunesammenlægningen i 1969.

Men først vil jeg skitsere hovedtræk af tidsforløbet fra de første tider til i dag (1998).

Landskabets tilblivelse Brunkulstiden

For 25 mill. år siden var landet bevoget med skove, der senere blev til brunkul.

Vikingebopladderne ved Gjesing, Vognsbøl og Sædding ligger alle ved ådalene, henholdsvis Fourfeld-Gjesing bæk, Spangsbjerg Møllebæk og Guldager Møllebæk.

Landet omkring Esbjerg sank efterhånden og forvandlede sig til hav. Senere hævede havbunden sig, og i dag kan man ved havskrænterne i Sædding, Hjerting, Sjelborg og Marbæk se lag af aflejringer gennem tiderne.

Man kan konstatere, at aflejringerne (der hovedsagelig består af ler og sand) er dannet på bunden af havet, da lagene er opblandet med muslingeskaller.

I forbindelse med byggemodningen af Vestervangsområdet i slutningen af 1960-erne kunne man se spor af den gamle havbund.

Istiden

Danmark har haft tre istider. I de to første nåede isen helt ud til Vesterhavet og aflejrede materiale til den bakkeø, som vor egn nu ligger på.

Isen i tredje istid nåede kun til midt ned langs Jylland (den jyske højderyg). Afsmeltningen af isen har skabt de vestjyske sandsletter, hedderne.

Plantevækst

Efter istiden har vi i rækkefølge haft tundra, fyrreskov og egeskov. Man mener, at fortidskovene har strakt sig fra Varde til Ribe. Men skovene blev ødelagt og erstattet af lyng og heder.

Omkring Fourfeld-Gjesing bæk har man fundet egestammer og -stubbe.

Hedeselskabet der stiftedes 1866 gav stødet til, at man arbejdede på at forvandle heden til skov igen. Nørreskov og Vognsbølparken er resultatet af lokale kræfters arbejde.

Den ældste befolkning på egnen

De første mennesker her har været jægere og fiskere (*ældrestenalder* 4000-2500 f. Kr.). Deres boliger har været jordhuler og telte af skind.

Gjesings historie 1-24

**TRÆK AF
GJESINGS
HISTORIE**

I *yngre stenalder* (2500-1500 f. Kr.) var befolkningen kvægavlere og agerbrugere. De ryddede skov med flint-redskaber og tilsåede jorden med hvede og byg.

Et vandrefolk fra Rusland bosatte sig i Vestjylland mellem 1800 og 1500 f. Kr. De begravede deres døde i enkeltgrave.

Der er her på egnen fundet særlig mange af disse grave. Heraf skønner man, at egnen dengang har været tæt befolket.

I *bronzealderen* (1500-400 f. Kr.) importeredes bronze til våben og redskaber.

Som betaling anvendtes først og fremmest rav, som der var nok af her.

Romerske handelsfolk lærte os i *jernalderen* (400 f. Kr. til 1000 e. Kr.) at lave redskaber og våben af jern, som udvandt af myremalm. Klimaet blev igen koldere og mere fugtigt, og befolknings-tallet var i aftagende.

Vikingsnekker på Fourfeld-Gjesing Bæk?

I *vikingetiden* (ca. 850-1050) voksede befolkningstallet igen og det kneb med eksistensmuligheder.

Unge mænd samlede sig i bådelaug og drog på vikingetog, særlig til England og Nordfrankrig.

Man formoder, at Fourfeld-Gjesing bæk har været sejlbare dengang.

Det samme gælder Sejlsted mose (der hvor Vognsbølsparken nu ligger).

Landskabet har ligget lavere end nu, og måske har disse steder været besejlet af vikinge-snekker!

Kjersing hede Opdyrket i 1300-tallet

Man har på Kjersing hede fundet plovfurur fra omkring midten af *1300-tallet*. Det kan ses, at den dyrkede jord er sprunget i hede

igen.

Kongeligt besøg

Kristian III der indførte Lutherdommen i Danmark 1536 har to gange været på besøg i Bryndum præstegård.

Der blev i 1927 rejst en mindesten om begivenheden. Den står på kirkepladsen ved forsamlingshuset.

1700-tallet

Ved udskiftningen i 1788 var der 16 gårde og 10 huse i Gjesing fordelt på:

- Østerbyen (ca. lidt vest for det nuværende Bilka-område) og
- Vesterbyen (sydøst for Blåbjerggårdskolen). - Desuden
- Spangsbjerg Møllegård, som efter 1627 henregnedes til Gjesing.

Husenes byggemåde

Nogenlunde sådan har vore forfædre boet her på egnen omkring Kristi fødsel. (Foto fra jernalderbopladsen i Guldager plantage.)

Før udskiftningen (1788) var der mange stråttækte bindingsværks-gårde her på egnen.

Op mod midten af 1800-tallet blev de afløst af teglstenshuse af hjemmebrændte sten lavet af ler fra Lerbjerg.

Trafik og veje

Kongevejen eller ryttervejen, som den kaldtes, gik fra Ribe gennem Bryndum til Varde. Den stammer fra omkring 1536. Den blev senere også brugt som postvej. Vejen forsvandt tilsyneladende i midten af 1600-tallet.

Første kørevej mellem Strandby og Varde blev anlagt i 1858 (altså før Esbjerg blev grundlagt!). Den bugtede sig som grusvej gennem Gjesing og Tarp.

Hovedvejen mellem Kolding og Esbjerg blev færdig 1873. Den var ført øst om hovedbanegården og fortsatte gennem Kongensgade og Strandbygade.

Dagvognen

Dagvognen mellem Esbjerg og Hjerting kørte omkring 1900 over

Tarp indtil Strandvejen blev anlagt omkring 1914.

Hovedvej 12 mellem Esbjerg og Varde blev lavet i 1935.

Vestervangs- Området

1964 blev Gl. Vardevej udvidet på strækningen fra Esbjerg til Vognsbølparken. Omtrent samtidig anlagdes Spangsbjerg Møllevej og Golfvej med sideveje (det dengang nye byggeområde "Vestervangen").

Krebsestien

Som første skridt til områdets mange sti-systemer opkøbte landsretssagfører A. C. Krebs for Esbjerg kommune jordarealerne til Krebsestien, der følger Fourfeld-Gjesing bæk fra Nørreskoven til Guldager station. Dette skete omkring 1935.

Arbejdet på stien blev påbegyndt som nødhjælpsarbejde i 1941. (Se foto – 1998!).

Esbjerg havn og by

Efter krigs-nederlaget 1864 blev der stor interesse for en havn på vestkysten til afløsning af Hamborg, der før havde været vigtigste udskibningshavn for den danske eksport. Fremkomsten af Esbjerg har selvsagt forandret situationen på Gjesing-egnen.

Samtidig var alt under forandring i Danmark: Landbruget blev omlagt fra vegetabilsk til animalsk produktion, andelsbevægelsen opstod, industrialiseringen fik voksende betydning og mange flyttede fra land til by.

Tilflytningen til Esbjerg by var jo ekstra voldsom. Fra 1868 til 1901 voksede indbyggertallet fra ca. 30 til over 13.000. Esbjerg blev selvstændig kommune i 1894 og fik købstadsstatus i 1899.

Krebsestien 1998 nord for vandværket.

I de næste numre følger vi op med fx:

- Kommunesammenlægning og nye bydele.
  - Udstykning og grønne områder.
  - Mere detaljerede artikler om Gjesing før og nu
  - Samtaler med og bidrag fra lokale folk, der kan huske spændende ting om Gjesing førhen.
-
- Vi hører meget gerne fra jer, hvis nogen har noget at fortælle, billeder, beretninger eller andet. Alt har interesse!
  - Eventuelle bidrag og henvendelser vedrørende dette til:
    - Poul Højbak
    - Ulvevej 62, 1. th., tlf. 75 15 89 45.